

СУЧАСНІ ЦІННОСТІ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ

Л.А. Павленко

Україна, м. Запоріжжя, КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОР

За тисячолітню історію людства зложилися дві галузі виховання підростаючого покоління: сімейне й суспільне. Здавна ведеться суперечка, що важливіше в становленні особистості: родина або суспільне виховання? Одні великі педагоги схилилися на користь родини, інші віддавали пальму першості суспільним закладам. У наш час проблеми родини й сімейного виховання придбали особливу актуальність, тому що соціальна й економічна кризи помітно погіршили демографічну ситуацію в країні.

Важливим питанням є становлення та розвиток сім'ї як суспільного інституту. Сім'я – це найменша клітина нашого суспільства, в якій як у фокусі, відображається все життя нашої країни [3].

Родина, традиційно дуже шанований у нашій країні соціальний інститут, на сучасному етапі значною мірою втратила свою цінність. Тому усвідомлення ролі родини у розвитку підростаючого покоління повинно привести до зростання важливості родини – адже саме в родині в дитини формуються моделі майбутнього життя які залежать від батьків та інших близьких.

Дитина з самого народження вбирає в себе сімейні цінності, ту атмосферу, в якій вона виросла, та переносить ці враження на свою власну сім'ю, в майбутньому, і на суспільство в цілому. Тому найцінніше, що може дати сім'я – батьківська любов, яка передається тільки через сім'ю і ніяк не інакше.

Сім'я є першоосновою духовного, економічного та соціального розвитку суспільства, його природнім і найбільш стійким елементом. Ця істина підтверджується усім ходом розвитку людської цивілізації. В сім'ї найповніше зберігаються першоознаки давніх етносів та відображаються усі етапи історичного розвитку кожного народу. Разом з тим вона не є чимось абсолютно сталим, незмінним. Сім'я акумулює в собі всі найважливіші ознаки суспільних процесів, економічного та культурного розвитку і одночасно ніби випромінює їх у суспільство та взаємодіє з ним [1, с. 22].

Не має схожих родин. Всі сім'ї відрізняються між собою за певними ознаками такими як: кількістю дітей у родині, складом та структура сім'ї, за типом лідерства і сімейним укладом тощо.

Взаємодію сім'ї і суспільства можна відобразити у вигляді економічних, правових, моральних, педагогічних, психологічних, естетичних відносин.

З давніх-давен українці розглядали сім'ю і рід як святиню, а виховання дітей – як святий обов'язок батьків: завдяки вихованню в родині народ продовжував себе в своїх дітях, генерував свій національний дух, характер, менталітет, традиційну родинно-побутову культуру [2, с. 52].

Усвідомлення батьками того, що передумовою успішного виховання дітей є духовний зв'язок між поколіннями вело до формування таких якостей як повага до старших, милосердя, доброта, щирість. Звідси й генетичні риси національного характеру: сердечність, доброта, щирість, гостинність, працьовитість тощо.

Сімейне виховання ґрунтується на принципах гуманістичної педагогіки таких як: креативність, гуманізм, демократизм, громадянськість, виховання на традиціях народної педагогіки, пріоритетність вселюдських моральних норм і цінностей.

Методи сімейного виховання різноманітні, але вони несуть в собі яскраве відображення особистості батьків і невіддільні від них. Скільки батьків – стільки різновидів методів. Методи виховання дуже залежать від встановлених батьками виховних пріоритетів: одні хочуть виховати в дітей рису слухняність, інші вважають більш важливим бачити як дитина самостійно мислить, вчать виявляти ініціативу і, звичайно, знаходять для цього відповідні методи.

Вибір і застосування методів сімейного виховання спирається на ряд загальних умов: знання батьками своїх дітей; особистий досвід батьків; спільна діяльність; педагогічна культура батьків; вміння спілкуватися, частота, обсяг, мова, тема спілкування, інтереси.

Різнманітними є засоби вирішення виховних завдань в сім'ї. Серед поширених засобів є: слово, фольклор, домашній побут, духовний і моральний клімат сім'ї, символи, атрибути, реліквії, традиції - родинні, народні, релігійні, державні тощо.

Традиція – одна із цінностей сімейного виховання яка передається від покоління до покоління як загальноприйняте, обов’язкове, перевірене минулим досвідом, визнане необхідним для забезпечення подальшого існування й розвитку індивіда, колективу, держави, суспільства. Мета традиції полягає в тому, щоб закріпити й відтворити в нових поколіннях усталені способи життєдіяльності типи мислення і поведінки.

Основними традиціями сімейного виховання є: родинно-трудова традиція; традиція суспільної системної праці; традиція майстрів і трудових династій; родинно-оздоровчі традиції; традиції практичності одягу; традиції раціонального користування словом; традиції національного гумору; фольклорні традиції; традиції давати ім’я й прізвище; родинно-мистецькі традиції; музичні традиції; родинно-побутові традиції; традиції опорядкування житла; декоративно-ужиткові традиції; родинно-громадські традиції; традиції добросусідства та побратимства.

Форми реалізації традицій різноманітні, але основними з них є звичай, світо й обряд. *Звичай* – загальноприйнятий порядок, спосіб дій, загальноприйнята норма поведінки: те що стало звичним, засвоєним, визнаним, що увійшло у вжиток. Соціальна роль звичаю та ж, що й традиції. Це засіб збереження та передачі досвіду, освічення порядків і форм життя, які встановилися, регламентація й контроль поведінки індивідів, зміцнення їх зв’язків із тією нацією, суспільством, до якої вони належать.

Обряд – це особлива колективна символічна дія, яка призначена для того, щоб наочно – образними засобами оформити й відзначити важливі події суспільного й особистого життя.

Ефективне та результативне сімейне виховання можливе, якщо воно буде здійснюватися за наступних умов: батьківське тепло, взаємна повага в сім’ї, довіра до дитини: частота й інтенсивність спілкування з батьками: сімейна дисципліна, методи виховання, які використовуються батьками: приклад батьків.

Сім’я буде повноцінною і повною ланкою суспільства тільки за умови виконання своїх основних функцій, а саме: економічна, репродуктивна, виховна, рекреативна, комунікативна, регулятивна, прагнення до особистого щастя.

Родинне правильне виховання служить для наслідування у всіх прийдешніх поколіннях. Українська родина як виховна організація володіє великим педагогічним потенціалом, який має бути плідно використаний у суспільному вихованні. Народні

традиції та обряди мають бути використані у навчанні, побудованому на етнопедагогічній основі. Новий підхід у вивченні народознавства – актуальна потреба сучасної дидактики, органічна потреба духовного відродження української нації.

Література

1. Купина Н.М. Погляд на сучасну сім'ю / Н.М. Купина/ Освітянин, 2002. - № 1. – С. 20-22.
2. Стельмахович Г. П. Виховний потенціал української родини / Г. П. Стельмахович // Учитель, 1998. - № 6, С.52-55.
3. Сухомлинський В.О. Мікроклімат вашого дому. / В.О. Сухомлинський / Вибр. Твори в 5-ти томах. – Т.5. – К., 1977.
4. Яценко Т. О. Історичне коріння українського народного виховання / Т. О. Яценко // Українська література в загальноосвітній школі, 2001. - № 3, С.148-155.
5. Яценко Т. О. Родинне виховання на засадах народної педагогіки / Т. О. Яценко // Педагогіка і психологія, 1997. - № 2, С. 88-94.